

GENÇLERİN KİMLİK İNŞASINDA GENÇ SUÇLULUĞU VE MEKÂNIN ROLÜ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Zeynep Deniz¹ İbrahim Ataç²

Öz: Gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamak için gerçekleştirilen bu araştırmada, Samsun ili İlkadım ilçesinde beş farklı mahallede 18-25 yaş arasındaki 10 genç ile yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilerek saha çalışmasından elde edilen verilerin analizi neticesinde sonuçlar değerlendirilmiştir. Saha çalışmasının gerçekleştirildiği mahallelerde büyümüş 40-45 yaş arasındaki 3 eski hükümlü ile mahalle ve suç işlemeyi bırakma durumları ile ilgili pilot görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Gençlerin bakış açısından “isteyerek işlenen suçlar”, sosyal kimlik inşa sürecinde tatmin sağlayarak mekân üzerinden aidiyet duygusunu geliştirmektedir. “İstemeyerek işlenen suçlar” ise ekonomik sebeplere dayandırılmaktadır. Suç ile tanışmada sosyal çevrenin etkisinde aileden ziyade mahalle, arkadaş ve okul etkisi ön plana çıkmaktadır. Aileler, ekonomik yetersizliklerinden dolayı çocuklarından “eve para getirme” beklentisi taşımaktadır. Gençlerde ise eğitim yoluyla meslek edinip ekonomik kazanç elde etmektense “kolay yoldan para kazanma” biçimi olarak suç işleyerek gelir elde etme düşüncesi oluşmuştur. Suç alt kültür teorilerinde toplumsal normların

---

¹Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, zeynep.deniz2@egm.gov.tr, zeynepdeniz45.zd@gmail.com, Orcid: [0009-0005-1123-9476](https://orcid.org/0009-0005-1123-9476)

² Öğretim Görevlisi, Polis Akademisi Başkanlığı, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Suç Araştırmaları Bölümü, Ankara, Türkiye, ibrahimatic01@gmail.com, Orcid: [0000-0002-0340-2449](https://orcid.org/0000-0002-0340-2449).
Doi: [10.5281/zenodo.10897796](https://doi.org/10.5281/zenodo.10897796)

Geliş Tarihi: 01 Aralık 2023
Received: 01 December 2023

Kabul Tarihi: 15 Aralık 2023
Accepted: 15 December 2023

Bu makaleye atıf için/ To cite this article: Deniz Z. ve Ataç, İ. (2023). Gençlerin Kimlik İnşasında Genç Suçluluğu ve Mekanın Rolü: Samsun İli Örneği. *Politik Psikoloji Dergisi*, 3(2),24-45.

dışına çıkma ve illegal yollarla para kazanma, statü göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençler arasında da suç, sosyal bir mekân olarak mahallede statü edinimi için araçsallaştırılmıştır. Gençlerin aile dedikleri kişiler, biyolojik ailelerinin ötesinde yetiştikleri mahallede tanıştıkları ve duygusal bağ geliştirdikleri kültürel çevrelerinden kişilerdir. Gençler suç ile çocukluk döneminde tanışmıştır. Ailelerinin yerine getiremediği duygusal ihtiyaçları karşılayan mahalle, ikame işlevindedir.

Anahtar Kelimeler: Genç Suçluluğu, Suç çeşitleri, Mekân, Alt kültür, Samsun.

YOUTH DELINQUENCY AND YOUTH IDENTITY CONSTRUCTION THE ROLE OF SPACE: THE CASE OF SAMSUN PROVINCE

Abstract: *In this research, which was conducted to understand the processes of young people's relationship with crime, semi-structured in-depth interviews were conducted with 10 young people between the ages of 18-25 in five different neighborhoods in İlkadım district of Samsun province and the results were evaluated because of the analysis of the data obtained from the field study. Pilot interviews were conducted with 3 ex-convicts between the ages of 40-45, who grew up in the neighborhoods where the fieldwork was carried out, about the neighborhood and their status of quitting crime.*

From the perspective of young people, "crimes committed willingly" provide satisfaction in the process of social identity construction and develop a sense of belonging through space. Another consequence of identification with the place is that young people's perceptions of justice are shaped in the context of the rules of the place. For young people, "crimes committed willingly" provide satisfaction in the process of social identity construction and develop a sense of belonging through space. "Involuntary crimes" are attributed to economic reasons. The influence of the social environment in meeting with crime is more prominent in the neighborhood, friends, and school rather than the family. Due to the economic inadequacies of their families, the expectation of their children to "bring money home", young people have the idea of earning income by committing crimes as a way of "earning money the easy way" rather than acquiring a profession through education and gaining economic gain.

In crime subculture theories, going beyond social norms and making money illegally appear as indicators of status.. Among young people, crime is instrumentalized as a means of acquiring status in the neighborhood as a social space. In addition, beyond their biological families, the people that young people call family are people from their cultural environment, whom they have met in the neighborhood where they grew up and with whom they have developed emotional ties. Young people are introduced to crime in childhood.

The neighborhood serves as a substitute, meeting the emotional needs that their families cannot fulfill.

Keywords: *Youth Delinquency, Types of crime, Place, Subculture, Samsun.*

GİRİŞ

Suç olgusu toplumsal olarak değerlendirildiğinde çoğunlukla dışarıdan bir bakışla “suç” ve “suçlu” kavramlarının neye karşılık geldiği ile ilgilenilmektedir. İçeriden bir bakışla ise suç işleyen, suç işlemeye devam eden ya da suç işlemeyi bırakmış kişilerin perspektifinden suç olgusuna bakılırsa suçu ortaya çıkaran sebeplerin ve koşulların öğrenilmesi kolaylaşmaktadır. Çocukluk ve gençlik dönemleri, suça bulaşmış kişilerin suç davranışına başlangıç yılları olarak ele alındığında bu dönemlere dair bilgi edinmek suça bütüncül bir bakış geliştirmede yardımcı olmaktadır. Genç yetişkinlerin suça bulaşmış olma durumuyla ilgilenen farklı disiplinler bulunmaktadır. Sosyoloji, psikoloji, sosyal politika, çocuk gelişimi, sosyal hizmet, psikiyatri, pediatri, dini bilimler, hemşirelik, eğitim bilimleri, ekonometri, hukuk, adli tıp alanlarında çocuk ve genç suçluluğuna dair yapılan çalışmalarla karşılaşılmaktadır. Çocuklar ve gençlerde suç davranışını açıklayan psikoloji kuramlarına bakıldığında bireysel faktörleri öne çıkaran yaklaşımlar; öğrenme kuramlarına dayalı açıklamalar, benlik saygısına dayalı açıklamalar; suç davranışını gelişimsel olarak inceleyen kuramlar karşımıza çıkmaktadır (Durak ve Durak, 2022: 201-227). Çocuk suçluluğuna dair sosyoloji alanında yapılan çeşitli araştırmalar vardır ancak genç suçluluğuna dair sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu sebeple çalışmada 18-25 yaş arasındaki gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamak amaçlanmaktadır. Genç yetişkinlik döneminde bulunan on genç ile yapılan derinlemesine görüşmelerle gençlerin suça dair geçmiş deneyimlerini nasıl anlamlandırdıkları da ortaya konmaktadır.

“Kavramsal bağlam oluşturma” alan yazın taraması yerine önerilen bir kavramdır (Glesne, 2015). Araştırma süresince farklı disiplinlerden okumalar yapılarak kavramsal bağlam oluşturulurken araştırmanın içeriğine ve kapsamına uygun kaynaklardan bahsedilmiştir.

Sosyal yapı teorisyenleri suçluluğun sebebi olarak ergenlerin içinde sosyalleştiği alt kültür grubunu görürler. Sosyal düzensizlik teorisinin kökenleri Durkheim’a kadar dayanmaktadır. Shaw ve Mckay çocuk suçluluğunun, toplumdaki sosyal düzensizliğin bir sonucu olarak aile ve mahalle gibi geleneksel birincil grupların sosyal kontrolünün bozulması sebebiyle ortaya çıktığını savunmaktadır (Bartollas & Schmalleger, 2017).

Çocuğun üzerindeki baskı ve içinde bulunduğu ortamın çocuğu biçimlendirdiğini belirten Durkheim, “eğer toplum bazı davranış biçimlerini

mahkûm ediyorsa, bunun nedeni bu davranış biçimlerinin toplumun bazı temel duygularına zarar vermesidir” demektedir (Durkheim, 2014: 21). Çocukluk çağından itibaren içinde yetişilen kültürün değerleri, normları çocuk tarafından içselleştirilmektedir. Sosyal ortamda çocuk bazı davranışlara dair değerler geliştirmektedir. Durkheim, aileler ve eğitimcilerin sosyal ortamın yalnızca bir parçası olduğunu söylemektedir. Durkheim, Tarde'nin “taklit” teorisinin, sosyal olayın zorunlu olmasından dolayı yayıldığını vurgulayarak sosyal olayın yayılmasının bir neden değil yalnızca sonuç olduğunu belirtmektedir (Durkheim, 2014: 36-41). Berger ve Luckmann'ın “sembolik evren” kavramı da Durkheim'in ahlaka dair düşünceleri ile yakındır. Sembolik evren, sosyal olarak nesnelleşmiş ve öznel bakımdan gerçek tüm anlamların dölyatağı olarak kavranır; tüm tarihsel toplum ve bireyin tüm biyografisi, bu evrenin içerisinde vuku bulan olaylar olarak görülür. Asıl önemli olan şey şudur ki; bireyin yaşamındaki olağan dışı (olağan dışı yani toplumdaki gündelik varoluşun gerçekliğine dâhil olmayan) durumlar da sembolik evren tarafından kuşatılır” (Berger and Luckmann, 2018: 143). “Öznel kimlik”, ahlak anlayışını, hayat hikâyesini bir bütün olarak aktarmayı mümkün kılmaktadır.

Durkheim, Berger ve Luckmann'da karşımıza çıkan din ve ahlakın öznel kimliğin kuruluşundaki yerine bakılarak kişilerin suça dair deneyimlerinin de aynı çerçeveden bir biyografi olarak ele alındığı görülmektedir. Goffman (2019: 19-20), kişilerin bireysel deneyimlerinin toplumsal yanına şu şekilde vurgu yapmaktadır:

Kendisi için çok pahalıya mal olsa da bir yandan belli eylemleri yapmaya tövbe edip onları terk ederken, bir yandan da başka eylemleri yapmaya kendini zorlayarak farklı toplumlarda farklı şekillerde öz-saygısını göstermesi gerekir, çünkü bu davranışlar ya onun çok daha üstünde ya da aşağısındadır. Bir kişi, kendisine yüz verilen ve bu yüzü muhafaza etmesi gerektiği bir duruma dâhil olarak, olaylar geçip giderken bunların akışını gözetme sorumluluğunu alır... Kabul görmüş vasıflar ve bunların yüzle olan ilişkisi her insanı kendi gardiyanı yapar; her insan kendi hücrelerini seviyor olsa bile bu çok temel bir toplumsal baskıdır.

Durkheim'da sosyal olayın zorunluluk olarak ortaya çıkması durumu, Goffman'ın mikro perspektifinden kişinin kendi üzerinde kurduğu denetim olarak görülmektedir. Goffman'ın “istihbarat oyunu” olarak adlandırdığı bu durum kişinin davranışlarındaki dönüşlü süreçle kendi denetimini sağlamasıdır. Gündelik hayat, kişinin başkalarının gözünde olmak istediği haliyle, başkalarının kendine bakışını denetleyen bir oyun sahnesine dönüşmektedir (Durkheim, 2014: 58; Goffman, 2014: 21).

Sapma olgusu, mikro gelenekten ele alındığında sembolik etkileşimci yaklaşımın etkileri açık bir şekilde görülmektedir. Sembolik etkileşimcilik, suç ve sapma davranışının öğrenme ve etkileşim sonucunda ortaya çıktığını

vurgulayan sosyal süreç teorilerini besleyen önemli bir yaklaşımdır (Bingöl, 2022).

Lindesmith, Becker ve Schur gibi sosyal bilimciler, hukuki ve sosyal denetim mekanizmalarının verili normlarını doğrudan kabul etmek yerine toplumsal normları ve ahlaki sınırları aşan ya da ihlal eden bireylerin (alkolik, uyuşturucu kullanıcısı vb.) bu norm ve değerler karşısındaki düşünce ve davranışlarını, çevreleri ve toplumsal değerler ile etkileşimini “içerden” bir gözle ele almaktadır. Böylelikle toplumsal alanda sapkın olarak konumlandırılmış bireylerin nasıl bir süreçten geçtiklerine ve bir “sapkın” olarak nasıl kariyer yaptıklarına; “ahlaklı”, “namuslu” veya “normal” olarak tanımlanan bir kişilik ya da yaşam tarzı yerine sapkın olarak nitelendirilmelerine sebep olacak yorumların nasıl inşa edildiğine odaklanılmaktadır. Bu bağlamda sapma ya da sapkın gibi nitelendirmelerin verili ve sorgulanmadan kabul edilen bir kategori olmadığı, aksine sosyal etkileşimle inşa edilen bir kategori olduğu görülebilir (Collins, 2015: 267).

Becker, esrar kullanıcısının kariyerine odaklanan bir “sapkınlık” sosyolojisi çalışması yapmıştır. Keyif amaçlı esrar kullanmaya başlayanların, merak ile başlamaları daha sonrasında tekniği öğrenmeye götürmektedir. İçme tekniğini öğrenme, esrarın etkilerini algılamayı öğrenme, istikrarlı bir kavramlar dizisi geliştirme yani esrara dair jargona hâkim olma, etkilerden keyif almayı öğrenme, madde kullanım örüntüsü geliştirme, sapkın davranışını gizleme, alt kültür grubuna katılma yoluyla gizlilikten uzaklaşma, geleneksel ahlak ile yaşanan çatışmada esrar kullanan grupların alt kültüründe çözümler bulma ve neticede esrar kullanmayanların görüşlerini irrasyonel bularak esrar kullanımında serbestiyet kazanma meydana gelmektedir (Becker, 2017: 67-109).

Suç ve suçlu davranış doğrudan ya da dolaylı olarak bireysel, yapısal, psikolojik birçok değişken ile ilişkilendirilebilmektedir. Eğitim ve gelir düzeyi, aile yapısı ve aile ilişkileri, sosyoekonomik statü, yaşanan fiziksel ve sosyal çevre, yaş ve cinsiyet gibi demografik özellikler de suç veya suçlu davranış ile ilişkilendirilebilmektedir (Akgün, 2020: 15). Çocuk suçluluğunun toplumsal nedenlerinden biri olan eğitime dair problemlerin içerisinde boş zamanı değerlendirme konusu ihmal edilmektedir. Boş zaman suçluluğu kavramının ortaya çıktığı görülmektedir (Gökpınar, 2007).

Gençlik sosyolojisi ve suç sosyolojisinin kesiştiği noktadan genç suçluluğuna baktığımızda gençlerin yetiştiği sosyal çevrenin suç davranışı üzerindeki etkisi karşımıza çıkmaktadır. Miller’in alt sınıf kültürü ve suça yönelik değerler teorisi, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip kimselerin kendilerine ait özel kültürleri, ilgi odakları ya da değerlerinin alt sınıf erkek çocukların suça yönelik davranışlarda bulunma olasılığını arttırdığı inancındır. Suç, alt sınıf gençlere onlara dayatılan kurallara karşı kişisel bir bağımsızlık gösterme imkânı ve aynı

zamanda minimum çaba ile zengin olma ve kişisel statü kazanma ümidi sağlar (Bartollas & Schmallegger, 2017: 79-101).

Cohen 1955'te yayınladığı "Suçlu Çocuklar: Çete Kültürü" başlıklı eserinde suçlu alt kültüründen söz etmektedir. Ona göre, suçlu alt kültürü diğer alt kültürler gibi insanların yüz yüze geldikleri özel bir probleme cevap olarak ortaya çıkar. Reaksiyon formasyon süreci içinde alt sınıf gençleri, kendilerine arzulamaları öğretilen ama onun için de kendilerinin yetersiz olduğuna karar verilen orta sınıf amaçları ve normlarını reddederler. Orta sınıf standartları yerine onların zıttı bir dizi değer koyarlar. Kısaca Cohen, sınıf temelli statü memnuniyetsizliğinin suçluluğa destek veren alt kültürel değerlerin ortaya çıkmasına olanak verdiğini savunur (Günşen İçli, 2009: 24).

Yetiştikleri kültürün sahip olduğu özelliklerin, gençlerin suça bulaşmalarında etkili olduğu görülmektedir. Alt kültür teorilerinin suça bakış açısından genç suçluluğu, alt kültür grubunun mensubu olmak ile doğrudan ilişkilidir.

Thrasher'in "Çete" (Gang) isimli klasik çalışmasıyla temellendirilen alt kültür teorileri genelde, çocuk ve gençlik suçluluğunun ait olunan alt kültür ve bu kültürün statü gerekleri tarafından etkilendiği görüşünde yoğunlaşırlar. Cohen'in "Suçlu Çocuklar" (Delinquent Boys) çalışması suçun açıklanması için alt kültür teorilerinin gelişiminde ve suçluluğa yeni bir bakış getirmede başarılı olmuştur (Günşen İçli, 1993: 16). Cohen'in teorisi üzerine en ciddi eleştirilerden biri Travis Hirschi tarafından yapılmıştır. Hirschi, Cohen'in "statü tikanıklığı"nın suçluluğu açıklayan güdüsel enerji kaynağı olup olamayacağını sorgulamıştır çünkü alt sınıf statüleri değişirse de birçok çocuk suçlu, sonunda kanunlara uyan vatandaşlar haline gelmektedir.

Türkiye'de çocuk ve genç suçluluğuna dair yapılan araştırmalara bakılarak "kavramsal bağlam oluşturma" sırasında; suç mekân ilişkisi üzerine az sayıda ve nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapılan çalışmalarla karşılaşılmıştır (Bağış, 2022; Arıkan, 2020; Çoban, 2014). Genç suçluluğunu anlamak için nitel araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. 18-25 yaş arasındaki on genç ile yüz yüze derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmada, nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Samsun ili İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu olmak üzere beş mahallede gençlerle mülakatlar yapılmıştır.

Araştırmanın temel amacı, Samsun ili, İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu mahallelerindeki 18-25 yaş arasındaki suça bulaşmış gençlerin sosyokültürel çevrelerini; ailelerinin ekonomik durumlarının suç işleme davranışları üzerindeki etkisini; okul ve arkadaş çevresinin rolünü, sosyal bir mekân olan mahallenin etkisini saptamaktır. Gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamayı hedefleyen bu çalışmada, İlkadım ilçesinde suç oranlarının yüksek olduğu belirtilen beş

mahalle seçilerek amaca yönelik örneklem grubu oluşturulmuştur. Mahallede yaşayan gençler suçu nasıl algılamaktadır, gençlerin suç ile tanışmaları nasıl gerçekleşmektedir, suç işleme süreçlerinin gelişimi nasıl seyretmektedir, gençlerin işledikleri suç türleri nelerdir, işlenen suçun türüne özel kavram setleri nelerdir, gençlerin yaşadıkları mahallelerin suç işleme davranışları üzerinde etkisi var mıdır, gençlerin işledikleri suça bakış açısı nasıldır, ailenin ve okulun gençlerin üzerindeki etkileri neler olmaktadır sorularına yanıt aranmaktadır.

I.YÖNTEM

Genç suçluluğunu anlamak için nitel araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır. 18-25 yaş arasındaki on genç ile yüz yüze derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmada, nitel bir araştırma gerçekleştirilmiştir. 40-45 yaşlarındaki üç eski hükümlü ile mahalleye dair bilgi edinmek için pilot görüşmeler yapılmıştır. 01.10.2023-15.11.2023 tarihleri arasında alan çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kullanılan veri toplama teknikleri yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar ve alan notlarıdır.

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmaktadır. Samsun ili İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu olmak üzere beş mahallede gençlerle mülakatlar yapılmıştır.

Gençlerin suç ile ilişkilene süreçlerini anlamayı hedefleyen bu çalışmada, İlkadım ilçesinde suç oranlarının yüksek olduğu belirtilen beş mahalle seçilerek amaca yönelik örneklem grubu oluşturulmuştur.

Araştırmada, nitel araştırmadaki yorumlamacı yaklaşımlardan durum çalışması (*case study*) kullanılmıştır. Durum araştırmasında, katılımcı gözlemler, derinlemesine görüşmeler ile elde edilen veriler derinlemesine ve boylamsal olarak incelenmektedir; yazım aşaması genelde betimsel ve bütüncül olmaktadır (Glesne, 2015: 30).

Saha çalışmasının gerçekleştirildiği mahallelerdeki suç alt kültürü, gençlerin perspektifinden aktararak gençlerin işlediği suçlarda sosyal mekânın nasıl bir rol oynadığı alan çalışmasından elde edilen bulgular üzerinden analiz edilmiştir. Araştırmanın en temel sınırlılığı ise aracı kişi ile erişimi sağlama ve katılımcıların güvenini kazanmadır (Creswell, 2018: 148).

II.BULGULAR

Samsun ili İlkadım ilçesindeki Unkapanı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu olmak üzere beş mahallede on gençle mülakatlar yapılmıştır. Birbirine çok yakın olan bu mahallelerde büyümüş 40-45 yaş arasındaki üç eski

hükümlü ile pilot görüşmeler gerçekleştirilerek saha çalışmasının yapıldığı mahalleler ve daha önceden gerçekleştirdikleri suçlar üzerine görüşülüp suç işlemeyi bırakma süreçleri ile ilgili sorular yöneltmiştir.

Tablo1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Yaş	Cinsiyet	Suç Türü
K-1	21	Kadın	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
K-2	19	Kadın	Hırsızlık
K-3	21	Kadın	Bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık; uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
K-4	22	Kadın	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
K-5	20	Kadın	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
E-1	25	Erkek	Hırsızlık, Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
E-2	21	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı
E-3	24	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kavga
E-4	22	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık
E-5	24	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kasten yaralama
P-1	43	Erkek	Hırsızlık; kasten yaralama
P-2	41	Erkek	Hırsızlık; Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kasten yaralama
P-3	45	Erkek	Uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı; kasten yaralama

II.A. PİLOT GÖRÜŞMELER

Cezaevi geçmişi olan 40-45 yaş arasındaki üç görüşmeci hırsızlık, okul yakma gibi küçük suçlar olarak gördükleri suçlara erken yaşlarda başladıklarını belirtmişlerdir. Suç ile ilişkilendirme süreçlerinde ekonomik yetersizliklerin, sosyal çevrenin, bireysel arayışların ve liderlik gibi bireysel özelliklerin ön plana çıktığı görülmektedir. Pilot görüşmelerdeki katılımcılarda ailede suç davranışında bulunan yoktur. Ancak ailedeki gelir düzeyi düşüklüğü suçta yönelten bir faktördür. Eski hükümlü olan üç katılımcı da cezaevinden çıktıktan sonra cezaevi öncesi ve cezaevi sonrası ayrımı yapmıştır.

Zamanında bizim paramız yoktu cebimizde. Anamız babamız para veremiyodu. Gidiyoduk inşaatlardan kablo çekiyoduk. Benim emsallerimden parası olmayan herkes yapmıştır bunu. Para yok parasızlık napiyo seni suça teşvik ediyodu. Parası

olan yok mu adrenalin seven de vardı ihtiyacı yoktu ama heyecan seviyodu. Bi seferinde hiç unutmam evden banyo kazanı çaldık. On iki yaşındaydım (P-2).

Ailemde hiç sıkıntılı insan yok. Babam hayatı boyunca hiç nezarete girmemiş. Biz de tam tersi küçük yaşta alkol aldık, okulu yaktık kovulduk başka şehirde okuduk. Ama maddi olarak durumumuz çok iyiydi. Babam kamuda çalışıyordu. Ama biz de meyil mi diyelim artık şartlar mı, bir de hep böyle liderlik şeyi vardı çocukluktan beri bende. Belli bi yaşa geldik yanıma beş altı tane çocuk olunca ona ateş etmeye başladık sonra hasım sahibi olduk. Çelik yelekle gezmeye başladık. Samsun da iki üç araba gezmeye başladık. Onlar bize ateş etti biz ona. Onun peşine değişik suçlar geliyo. İsmi duyulunca birisi geliyor diyo ki baba diyo ondan bi alacağım var bu sefer o tip işlere yöneldik niye tahsilat. Bu sefer sana bi şey daha geliyor çevren daha çok olunca bu sefer sana abi diyen abim demeye başlıyo sonunda on tane oluyo sen daha böyle şey yapıyorsun...Cezaevi serüveni başlıyo, sonra da durulma serüveni başlıyo cezaevinden çıkınca durabilirsen tabii duramazsan devam. Cezaevinden çıkalı üç sene oldu. Üç senedir hiçbir şeye karışmıyom (P-1).

Çok iyi niyetliydim halbuki. Ama baktım ki insanlar pirana gibi olmuş o gelen farklı o gelen farklı. Benim gibi iyi insan bir anda canavar oldu. Farklı kişilerle tanıştığın zaman seni suça yönlendiriyorlar. Suça yönlendiğin zaman para geliyor cazip geliyor sen de kaymaya başlıyon farklı taraflara doğru (P-3).

II.A.1.Sosyal Mekân Olan Mahalledeki Kültürel Ortam

Mahallede kendi içlerinde de hasım olurlar düşman olurlar. Ama o mahalledeki düşmanın başına dahi dışarıdan bi şey gelse o onu ölümüne korur bunun getto denmesinin sebebi budur zaten. Kimse kimseyi bırakmaz. Evet kendi onu öldürebilir ama başkasına öldürtmez dışarıdan. Ya da kendi ona bi zarar verir ama başkasına verdirtmez. Bu yüzden zaten mahalledir, bir sokak değildir şehir değildir. Çünkü herkes iç içe. Herkes birbirini korumak için o mahallede. Birbirinin hayatını devam ettirebilmek için, birbirini sağlam bi şekilde gün yüzüne çıkartabilmek için orada. Bu işin aslında temeline baktığın zaman da bu uyuşturucu satılıyo mesela o ondan alıyo o ona götürüyo derken bi iş dönüyo şirket gibi. En baştan en dipteki kullanıcıya kadar. Satıcıdan temin ediciden daha doğrusu temin edicisi, ara bulucusu, götürücüsü, vericisi, içicisi. Bi piramit, en baş ve en son. Bu olduğu için zaten mahalle oluyo. Bu olduğu için bu insanlar birbirine ölümüne kilitleniyo (E-3).

Sosyal mekân, fiziksel bir mekânın içinde bulunan insanların ilişkileriyle örülen bir sosyal çevre özelliğindedir. Kişiler arasındaki ilişkiler “normal” ve “anormal”in sınırlarını belirlediği gibi sosyal mekânda kurulan ilişkiler de mekânda yaşayan kişilerin “suç”, “suçlu”, “adalet” kavramlarına bakış açılarını da belirlemektedir. Bu çalışmada sosyal mekân olarak gençlerin içinde yetiştiği, sosyal kimlik kazandıkları ve suç davranışını öğrendikleri mahallenin genç suçluluğundaki etkisi ön plana çıkmaktadır. Mahallenin, aile gibi çocuk üzerinde birincil bir rol oynadığı görülmektedir.

İnsanlar hayatta kalmak için bazı kurallar koyduğu için kendi mahallelerinde orda mesela birinin bi şeyini çaldın gidip seni asla bi polise söylemez gidip şikâyetçi olmaz. Kendi adaleti neyse onu uygular. Şu mu sen onun malını çaldın di mi kendi adaleti neyse onu uygular. Eli kesilecek mi kesilecek adalet bu ötesi yok. Ama dışarıdan biri gelip sana adalet sağlamaya çalışırsa ona da o izin vermez. Çünkü sen onun mahallelisin, kardeşisin baktığın zaman. Çünkü o ona izin verirse dışarıda şu olacak ben bu mahalleye gittim elimi kolumu sallaya sallaya da girdim buna da bunu yaptım kimse de bana bi şey diyemedi bi nevi itibar. Kural sevmeyenler çünkü kendi kuralları var. Üç kişilik bi aile ama baktığın zaman o koskoca bütün bi mahalle tek bi aile. (E-1).

Mahalle kendi içinde kapalı bir grup olarak dışarıdan olanların bilmediği kuralları grup içerisindekilerin içselleştirdikleri sosyal bir mekân olmaktadır. Mahallenin yalnızca grup içerisinde anlamlı olan bu kuralları, mahallenin kültürü bir alt kültür grubunun özelliklerini taşımaktadır. Mahalledeki bireyler arasında “aynı tabaktan yeme”; “cebindeki beş lirayı paylaşma”; “bir annenin herkesi annesi olması”; “kadınlara ve çocuklara saygı duyulması” gibi dayanışma pratikleri vardır. Katılımcılara “Mahalleniz sizin için ne ifade etmektedir?” sorusu yöneltildiğinde verdikleri yanıtlarda suç alt kültür teorilerindeki, alt kültüre özel niteliklerin suç davranışının ortaya çıkmasında oynadığı role rastlanmıştır. Sosyo-ekonomik şartlar mahalledeki kişiler arasında dayanışma pratiklerini, duygusal bağın gelişmesini meydana getirmiştir.

II.A.2.Suç Alt Kültürü: Mahalle

E büyüdüğü yer belli, gördüğü hayat, yaşadığı sokaklar belli. Kendini bu işe ister istemez sokuyo çevresinden kaynaklı. Bakıyo çevresindeki kişi, onu satıyo bunu satıyo, e para kazanıyo, lan diyo ben niye yapmayayım, yaptıkça yaptıkça çevre yapıyo, kendini tanıtıyo insanlara (E-1)

Ben zaten lise çağlarında büyüdüğümüz mahalleler, bulunduğumuz ortamlar, bulunmak zorunda kaldığımız ortamlar bize abilik ve büyüklük yapmak zorunda kalan insanların ortamları olsun zaten biz bunun içinde büyüdük. O dönemler çocuk olduğumuz için çok şey yapmıyoduk bu şekilde bakmıyoduk tabii konuya ama ondan sonra lise çağlarında birazcık daha aktif olduk. Bu şekilde yapmıyoduk tabii direkt satıcı olarak olmuyodu ama aracılık ne bileyim satın alım kendi keyfimiz için satın alım yapıyoduk ya da aracı oluyoduk birisine tanıdıklarımız olduğu için ama şimdi şu son dönemde gene yapmazdım gene yapmayacaktım çünkü işi gücü mesleği olan adamdım yani ama şu son dönemde maddi olarak sıkışık olduğum için ve ekstra olarak ailem de olmadığı için arkamda duracak ailem de olmadığı için ekstra olarak kendime gelir üretmek için para kazanabilmek için yapmak zorunda kaldığım bir iş bu benim için yani sağda solda bunu ben nasıl diyeyim sana bak ben bunu yapıyorum işte torba tutuyorum falan uyuşturucu satıyorum çok havalıyım çok coolum mentalitesi ile yaklaşan birisi değilim. Yapmak zorunda kaldığımız için, bu bizim yapabileceğimiz ek iş olarak kazanabileceğimiz hemen hemen tek iş, yani kendi işim dışında günlük işim dışında yapabileceğim tek iş olduğu için bunu yapıyorum. Bu benim gerek

mahallemden gerek büyüdüğüm yerden gerek ki şu anki maddi durumumla alakalı. Yani bu kadar (E-2).

Genç suçluluğunda alt kültür grubunun etkisi temel iki kategoriye ayrılmaktadır: Gençlerin ailelerinin ekonomik yetersizlikleri ve buldukları sosyal çevrenin kültürel yapısı. Ailedeki maddi yetersizlikler, çocuğun maddi imkânlara ulaşabilmek için sosyal çevresinin değerlerini içselleştirmesine yol açmaktadır. Arkadaş çevresi ve okul suça bulaşmada etkili olmaktadır.

Arkadaş aklı. Ya da aile içerisinde için birisi varsa ondan da bi merak uyanabiliyor. Kimse sigara bile içmiyor benim ailemde. Mahalle, okul, bizim okulda gördüm. Ortaokul. Maddi gelir düşük mahallelerdeki çocuklara maddi bi yardım yaparlarsa bi burs bağlarsa onun önünü açarlarsa başka iş bulurlarsa ya da herhangi bi yardım öyle önüne geçilebilir. Çünkü çoğusu parasını kazanmak için yapıyo. Ötekinin de ötekisinin yani ötekileştirilmişsin tamamen. Sistemin dışında kalan mahallelerdesin (K-3).

II.A.3. Mahalledeki Gençlerin Suç Davranışı ile Tanışması

Uyuşturucu çok geniş bir çerçeve. Kokaininden çakmak gazına kadar uzanıyo. İlk deneyimim çakmak gazımdı. Kaç dokuz yaşında mı neydin herhalde, hatırlamıyom öyle ne zaman olduğunu. O semalarda, o civarlarda bi yaşıyordum. O çakmak gazıydı baktım kafam çok güzel oluyo içtim bi süre yani çektim bi süre sonradan değişik varyasyonlarıyla tanıştım. Sentetik haplarından kimyasal haplarına (E-2).

Hırsızlık çok küçükken yaptım çocukken. On üç on dört. Ama bu çocukluğa dayanıyo. Aileme dayanıyo. Maddiyat. İlk başlangıcı hatırlıyorum o zaman çocuğum yedi belki altı yedi yaşlarındayım. Şeyde hamburger yerken annemle bi telefon buluyoruz annemle hamburger yemeğe gittik. Diyorum anne bunu alalım mı çok beğendim. Annem babamı arıyo burada bi telefon bulduk. Babam diyo alın kimse yoksa ve biz o telefonu alıyoruz. Çünkü ben istiyorum telefon diye tutturucam alamayacaklar ekonomik düzeyi düşük bi aile. Neyse onu alıyoruz kullanıyorum kırana kadar. Ben çocuğum altı yedi yaşlarında bi çocuk etrafında ne varsa anne babası neyi gösterirse onu kapar. Ben bi şey istiyorum anne bunu alalım diye hop cebe indiriyor. Kimse görmez nasıl olsa diye. Ben bunu görünce ilerleyen yaşlarda ergenliğimde cebimde param yoksa istediğim bi şeyi almak için onu kolayca çekinmeden alabiliyor duruma geldim. Marketten atıyorum. Cebimde param varken yapmıyordum ama fazla param olmadığında yapıyordum mesela. Aç kaldığım dönemde gidip döner alabiliyordum mesela dışarıda takılıyoruz arkadaşlarımızı eve gitmemişiz çocuğum ama o zaman on iki on üç yaşlarındayım bunu keyfi yapmaya başladık bi ara arkadaşlarla. Hani markete gittim kozmetik malzemesi alalım saçımızı boyayalım. Ama cebimizde para yok bi etkinlik yapcaz atıyorum kızlarla hadi saçımızı boyayalım yapan da arkadaşlarım var e o arkadaşlarım da alıyo onu gidiyoruz alıyoruz yapıyoruz. Ya da bisiklet alıyoruz mesela gece canımız sıkıldı hadi şuradaki bisikleti alalım. Bağlı olmayan her türlü bisikleti. Bundan dolayı böyle çocuk mahkemelerine falan çıkmışlığım oldu birkaç kez. On dört yaşındaydım on üç. Bisiklet hırsızlığından yardım yataklıktan direkt ben çalmadım ama erkek arkadaşım

çalmıştı mesela. Para cezası kesildi bitti geri verdik. Ama bu keyfi bi olaydı bi zaman sonra ihtiyaçtan ziyade bunu yapabildiğini gördükçe e bundan çekinmedikçe keyfi olarak da yapmaya başlıyorsunuz (K-2).

Katılımcıların 18 yaşından sonra işledikleri suçların çocukluk döneminde tanıştıkları suçlarla bağlantısı olduğu ve çocuklukta suç davranışlarının genç yaşlarında da sürdüğü görülmektedir. Bir sonraki kısımda suç işleme süreçlerine değinildiğinde çocukluk ve gençlik arasındaki süreklilik ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar arasında suç ile tanışmada toplumsal cinsiyete göre farklılıklarla karşılaşmıştır. Katılımcılar uyuşturucuya dair suçlarla aileleri dışında mahallede tanıştıklarını söylerken hırsızlık suçunda toplumsal cinsiyete dayalı bir farklılaşma vardır. Kadın katılımcılar hırsızlığı ailelerinde görerek tanıştıklarını belirtmişlerdir.

II.A.4. Mahalledeki Gençlerin İşledikleri Suçların Türleri ve Suç İşleme Süreçleri

Bi uygulama var. Oradan ben bu abaza dayıları fark ettim. Bi ara böyle maddi olarak sıkıştım. Para bulamadığım bi dönem olmuştu. Sıfır maddiyat. Ailemden destek alamıyorum. Dedim en iyisi gireyim bu uygulamadan abaza erkekleri aç olan erkekleri size şov yapıcım diyeyim dolandırayım. Sonra kaçayım. Diyorum merhaba naber nasılsın biraz sohbet ediyorum önce güvenini kazanıyorum. Ondan sonrasında yani ondan emin olduktan sonra diyorum sana işte ücretli şov yapayım bebeğim falan filan ne kadar mebla istiyosam adam atıyo sonra engelliyorum. Beş altı kişi günde on kişi falan yolunu buluyorum yani. Minimum o senin istediğin meblağa bağlı bi durum minimum yüz lira minimum elli lira. Maksimum bin lira altı yüz lira attığı da oluyo muhabbetini sohbetini sevmişse (K-3).

Canım sıkılıyodu. Facebook'ta fake hesap açıp dayı dolandırıyodum. On üç yaşındayken. Evlilik gruplarına giriyorum. İki üç post atıyorum zaten dayılar takip isteği atıyo. Birkaç tanesiyle flört ediyorum üstüne iban atıyorum falan. Bunu bunu yaparsan sana fotoğrafımı atarım ya da videomu atarım diyodum. Başka ifşa gruplarından kadın ifşası gruplarından galerim vardı. Ordan atıyodum. mesela anlık at diyodu bana bi fotoğraf atıyodum ama o fotoğrafın orada çekilmiş dört beş şeyi var bende. Anlık at diyodu. Atıyodum bu sen değilsin ki bi daha at diyodu. Atıyodum. İki yap diyolardı aynı fotoğrafın iki yapılanı falan vardı. Kız arkadaşım vardı ses istedikleri zaman ona attırıyodum. Sonra bayaa asgari ücret o zaman bin iç yüz lira mı ne ben bi haftada iki bin altı yüz lira falan almıştım. Öyle yedim o parayı da (E-4).

Yani bunu gram gram yapıyoken büyük ticarete girmeye başlıyo çünkü hem ona göre çevresi oluşuyo bi zaman sonra hem de ona göre müşteri kitlesi oluşuyo. Çok fazla işin içinde bulunduğu süre boyunca (K-4).

Gençlerin suç işleme süreçleri işledikleri suçların türlerine göre farklılaşmaktadır. Bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık suçunu işleyenler

çocuk yaşta suç davranışını göstermeye başlamıştır. Ailelerinin ekonomik yetersizliklerinden dolayı para elde etmek amacıyla bu türden dolandırıcılık ile başladıklarını söylemektedirler. Uyuşturucu kullanımı, bulundurma ve satışı ile ilgili suçlara bulaşan gençlerle ilgili bir sonraki kısımda detaylı bilgi verilmektedir.

II.A.5. Çakmak Gazı Kullanmaktan Uyuşturucu Satışına

Uyuşturucu satan gençlerin sosyalizasyon sürecinden geçtikleri ve sahip oldukları alt kültür, uyuşturucu kullanımından satışına varan bir çarkın nasıl döndüğünü göstermektedir. Gençlerde uyuşturucu kullanımından aracılığa ve satıcılığa giden süreç “Uyuşturucu ile nasıl tanıştınız?” ve “Uyuşturucu satışına nasıl başladınız?” sorularına verilen yanıtlar üzerinden anlatılmaktadır.

Gene lisedeydi ya. 16-17 yaş. Lise. 11. Sınıf. O da aracılıktır. Aracılıkta da torbacılıkta da çok değişen bi şey yok. Aracı olacağıma malı ben alayım ben vereyim diyo. En temelindeki kişinin ilk içtiği uyuşturucuya nasıl başladığı. Mesela bana o çakmak gazını ilk gösteren kafa yapıyo diye veren ortaokulda, arkadaşım gösterdi bana. Kanka çakmak gazını çekince çok güzel kafa yapıyo diye. Merak, çocuk akli. Çakmak gazı bi şey olmaz dersin asılayım iki tık. Baktın kafan güzel oldu. Çok vefat eden var çakmak gazından bu arada... Ego için ortam için. Ben mesela cebime beş gram cigara koyayım gider bi mekâna oraya gideyim selamın aleyküm diyeyim içeri gireyim ben o gün çok güzel bi ortam yaşarım sadece o cebimdeki beş gram esrarla (E-2).

Uyuşturucu satan gençlerin uyuşturucu ile tanışmaları 18 yaşından önce gerçekleşmektedir. Bu dönemde mahallede ve arkadaş çevresinde tanıştıkları uyuşturucuya giriş niteliğindeki çakmak gazının çocuklar arasında yaygın olduğu görülmektedir. Tanışmanın ardından temin etme yoluna girenler, süreç ilerledikçe aracılığa ve neticesinde satıcılığa yönelmektedir. Uyuşturucu madde ile tanışmadan sonra gelişen süreç hızlı ilerlemektedir. Mahalledeki çocukların çocuk yaşta uyuşturucu kullanmaya başlamasıyla genç yaşta uyuşturucu satıcısı olması arasında çok kısa bir zaman dilimi vardır. Ancak hiçbir genç ailelerinin haberdar olduğundan bahsetmemektedir. Çocukluk ve gençlik döneminde ailenin denetiminin bu beş mahallede büyüyen kişilerde az olduğu görülmektedir. Toplumsal denetimin olmasına rağmen uyuşturucu kullanımının nasıl yaygın olduğu ile ilgili sorular akla geldiğinde esasında “hangi uyuşturucu kullananlar” sorusunun sorulması gerekmektedir. Çocukların uyuşturucu kullanımında ise alt kültürlerde ailelerin çocuklar üzerindeki denetim eksikliği öncelikli bir sorundur.

Uyuşturucu kullanarak eğlenen ortamlarda takılan birisinin de uyuşturucuyu bi kere kullandıktan sonra başka bi ortamda, o ortamdaki uzak başka ortamlarda, normal ortamlarda takılması imkansızlaşıyo çünkü ne mutlu oluyo ne eğlenebiliyo onun artık eğlenebileceği ve mutlu olabileceği tek ortam o insanların ortamı oluyo (K-5).

Ama ben de çakmak gazıyla başladım mesela ortaokuldayken. Genelde küçük uyuşturucularla başlıyorsun. Sigara içiyosun, alkol içiyosun. Çakmak gazı çekmiş olabilirsin. Atıyorum mazot bile koklasan ona bi yatkınlığın oluşuyo yani herhangi bir şeyden farklı algıya girmen yeterli oluyo. O sende bi yatkınlık oluşturuyo yani. Küçük yerde büyümüş insanın da uyuşturucu yatkınlığı çok daha yüksek oluyo. Çünkü yapacak aktiviteleri çok daha az. Gelir düzeyi çok daha düşük olduğu için kafasını dolu tutacak herhangi bir şeyi olmadığından farklı bi eğlence alanına yönelemeyeceğinden en temiz ve en uygun şekilde en konforlu şekilde evinde uyuşturucu bulmayı görüyo yani... Kendi satınca daha karlı ve daha kazançlı. Riski de daha az (K-3).

Uyuşturucunun kullanıldığı ortamlarda sosyalleşen gençler, uyuşturucu satıcısı gençlerin alt kültürüyle tanışmaktadır. Bu sebeple mahalle gençlerin uyuşturucu satışında önemli bir faktördür. Toplumun başka kesimlerinde uyuşturucu bulmak farklı ortamlara girme ihtiyacını doğururken bu mahallelerde uyuşturucu ile tanışan gençlerin uyuşturucu satanların alt kültürüne dahil olmalarının önünde herhangi bir engel bulunmamaktadır. Aksine eğlence kültürü de mahallelerde uyuşturucu kullanımı ile bağdaştırıldığından gençler eğlenme yoluyla girdikleri uyuşturucu kullanımını, aracılığa ve satıcılığa taşımaktadır. Alt kültürdeki eğlence anlayışı suç alt kültürüne aidiyet yolunu açmaktadır.

O beni arıyo müşteri var aradan ben de pay yiyom tamam sıkıntı yok. Ben ona malzeme veriyom o parayı alıyo kendi payını alıp benim paramı veriyom. Ya da şöyle bi şey oluyo ikisi de bunu kullanıyo ben de satıyom. Örnek veriyorum bugün ulaşılmaması en kolay uyuşturucu ne lyrica (likra). O beni arıyo. Ben bi kutu likra alcam. O da beni arıyo. Bi kutu likra veriyom haberin olsun. Ne kadar bin altı yüz lira bin sekiz yüz lira. Ben ona verdim. O da diyo ki ben parasını istemiyom bana içinden bi tablet ver. Kendi bu sefer işte kullanmaya başlıyo. Kendini böyle tatmin etmeye başlıyo. O tableti bedava aldı di mi tableti satıyo. Altı yüz liradan birine veriyom. Al kanka sana likra tablet vereyim benim paramı ver. Bu sefer işte aracılık bu. Torbacılığa dönüyo iş. Bunu bir yapıyo iki yapıyo. Üç yapıyo beş yapıyo bi bakıyo adam sürekli bundan malzeme istemeye başlıyo. O da sürekli malzeme tedarik etmeye başlıyo. Buna bağlanıyo. Buna bağlanmasının sebebi de tamamen dediğim olay. Ortam, çevre tamamen (E-3).

Tak tak iki telefon ona aracılık iki yüz lira cepte. Benim şu an içmeyen tek bi arkadaşım var mıdır ya var da onlarla çok nadir takılıyorum (E-4).

Becker'in esrar kullanıcıları üzerine yaptığı çalışmada esrardan keyif almamayı öğrenmek esrar kullanıcısı olma için temel şarttır (Becker, 2017: 83). Aynı mekanizma bu çalışmada da gençlerde uyuşturucu kullanmadan aracılığa ve satıcılığa giden süreçte işlemektedir. Bir uyuşturucu kullanıcısı gencin, mahallede uyuşturucu satıcılarının arasına girmesinin uyuşturucu ile tanışmadan sonra çok hızlı gerçekleştiği görülmektedir.

II.A.6. Uyuşturucu İçin Kullanılan Kavram Setleri (Temel Mekân Jargonları)

Her uyuşturucunun lakabı var. İşte lyrica denen sentetik hap “leyla abla”, “samsunspor”; esrar “esra abla” derler; met denilen kimyasal uyuşturucu metanfetamin “metin amca” derler “metin usta” derler; kokaine “pudra” derler; ekstazi denilen hapa farklı farklı isimler takarlar üstündeki logoya göre işte ne bileyim “Ferrari”, “bugatti”, “bugs bunny”; eroin mesela Türkiye’de çok ben daha mesela rastlamadım kendi mahalleimde. Çok pahalı bi uyuşturucu en pahalı uyuşturucu “Eray abi” derler. Her uyuşturucunun farklı farklı kodlamaları var herkesin kendi içinde. Polisler de artık göre göre öğreniyor adları. Ama mahallelerde her şeyin bir lakabı vardır. Açık açık hiçbir şeyi konuşmazlar. Uyuşturucu önceki bile lakaplarıyla döndürürler. Telefonlarda özellikle konuşmazlar. Telefonda lyrica isteyecekse işte “leyla abla”ya ulaşabildin mi elinde fazla forman var mı fiyatı ne ya da “esra abla”ya ulaşabildin mi kanka ulaşamıyom arıyom arıyom telefonu kapalı bi şey mi geldi başına. İşte “metin amca” nerelerde elini öpmeye gitcem. “Eray abi”yle görüşsem olur mu bayadır görüşmüyoruz özleştik gibi terimler döner. Bu da işte mahallelerden çıkmış tamamen kendi jargonlarıyla üretilmiş kelimeler yani. Samsun’da bi gencin en rahat ulaşabileceği uyuşturucu lyrica sentetik hap. Bunun çeşitleri pregabalin, xanax, symra, gerica Samsun’da bir gencin çok rahat elini kolunu sallaya salaya ulaşabileceği uyuşturucular. Onun harici esrar, kenevir marihuana, Jamaika, skunk, bonz, kubar bunlar da çok rahat elini kolunu sallaya sallaya ulaşabileceği uyuşturucular. Met, metanfetamin şu an özellikle Samsun da en popüler olan. Çünkü hem ucuz hem şunun gibi cayır cayır patlayarak gidebiliyor önümüzden giden gömleklili arkadaş var ya onun gibi. Hem ucuz bi madde hem yüksek derecede bağımlılık yapan kullanan bağımlısını sanki dünyanın kralymış gibi. Halüsinasyonlar gösteren bi madde. Bu yüzden hem ucuz olduğu için hem gençler arasında en yaygını. Bağımlılığı en kötü olan maddedir. Bi zaman sonra artık vücudunda organların iflas etmeye başlar. Zayıflarsın yemek yedirmez uyku uyutmaz. Yediğini kusarsın su içemezsin. Sıcak içemezsin. Bi nevi zombileştirir insanı. Git gide öldürür. Onun haricinde lyrica bağımlılığı kötü olan uyuşturuculardan biri de. İnsanı krizlere sokar. Yataklarda böyle bağıra bağıra kendini kitlersin. Esrarın çok bi bağımlılığı yoktur esrar çünkü baktığın zaman kimyasal bi uyuşturucu değil. Bugün tohumunu attığın zaman toprakta az suyunu ışığını güneşini eksik etmediğin zaman büyüyen bi yaprak maddesi. Üç çeşiti vardır esrarın sokak jargonunda bi güldüren derler bi ağlatan bi de bayıltan. Tavsiye eder miyim hiçbiri bence kullanılmamalı. İnsan çünkü bazı gençler acılarını, içlerindeki siniri öfkeyi atmak için uyuşturucu kullanıyor bence kullanılmamalı. İnsan öfkesini veya üzüntüsünü sinirini her neyse başka yöntemlerle atabilir. Ben bunu savunuyorum (E-1).

Görüşme yapılan gençlerden yaşı en büyük olan E-1, çocuk yaşta mahallede uyuşturucu ile tanışan katılımcılardan biridir. Uyuşturucuyu “kolay yoldan para kazanma yolu” olarak çocukluğunda tanıdığı ancak suç işlemeyi bıraktığını söylemektedir. Yaşın suç işleme üzerindeki etkisi mahalledeki gençlerin suç ile

tanışmalarında çocukluğa dayanmaktadır. Katılımcılar arasında suç işleme davranışını bıraktığını belirten yalnızca bir katılımcı olmuştur.

II.A.7.“İstemeyerek İşlenen Suçlar”: Kolay Yoldan Para Kazanma ve Eğitimin Devre Dışı Kalması

Mesela torna ya da işte bilgisayar okudu, kazandı, bir şeyler yaptı çocuk. E baktı lan zaten gecekondlu mahallesinden geliyor, üniversiteyi de kazandığını varsay gitti üniversiteye başka bir şehre. Samsun da yaşıyor gitti Eskişehir’i kazandı mesela. Elektrik elektronik kazandı gitti çocuk. Okuması lazım, okuması için para lazım, doğru mu? Bu çocuğun parası yok. Çocuğun bi geliri yok. Çocuğun ailesinin ona destek çıkabilecek şekilde parası yok. E naptı bıraktı okulu geldi geri. Naptı para kazanması lazım. Çalışacak, yetmeyecek, yetmiyor. Asgari ücret aldı naptı eve bir alışveriş yaptı, elektriğini ödedi, suyunu, doğalgazını ödedi. Bomboş kaldı. Daha ay sonu gelmeden para bitti. Ay başında bitti, yattığı gibi bitti maaş. Daha 18 19 yaşında bi çocuktan bahsediyoruz. Napacak bu çocuk? E zaten dediğim gibi geçmişte ailesinden bir şeyleri görmedi, bir şeyleri yaşamadı. Hayatla çok erken yaşta tanıştı. Hani derler ya hayatın tokadını çok erken yaşta yedi (E-2).

Ben üniversite okuyacaktım. Ailem bana okuma bize para ver dediler. Çalış para ver dediler. Oku demek var oku demek var. Annem tamam oğlum git oku dedi ama gönülsüz yani hani. Git oku. Gidicem okuycam üstüne çalışcam üniversite okurken bide annemlere para göndericem. Benden istedikleri buydu. Ben dedim ... dedim ne okuycam o zaman dedim. Siz bana para göndermek yerine dedim. Bunun aileyle bi alakası yok. Bizim maddi durumumuz yeni düzeldi zaten ben çalışmaya başladıktan sonra düzeldi. Ama hala kötü. 18 yaşında mutfak şefiydim. Ama ailem destek çıkmadı. Destek çıkılsaydı şu an çok farklı bi yerde mesleğimi icra ediyodum (E-3).

Maddi gelir düşük mahallelerdeki çocuklara maddi bi yardım yaparlarsa bi burs bağlarlarsa onun önünü açarlarsa başka iş bulurlarsa ya da herhangi bi yardım öyle önüne geçilebilir. Çünkü çoğusu parasını kazanmak için yapıyo (K-3).

Ailelerinin ekonomik yetersizliklerinden dolayı çocuklarından “eve para getirme” beklentisi olduğundan gençlerde eğitim yoluyla meslek edinip ekonomik kazanç elde etmektense “kolay yoldan para kazanma” biçimi olarak suç işleyerek gelir elde etme düşüncesi oluşmuştur. Ayrıca büyüdükleri mahallelerdeki okul ortamlarında da işledikleri suçlar üzerinden damgalandıklarını belirtmişlerdir: “Bugün benim okuduğum ortaokula git herhangi bir hocayı çevir adımı söyle, arkadaşımın adını söyle. Lanet olsun derler” (E-1).

II.A.8.“İsteyerek İstenen Suçlar”: Statü Kaynağı

Suç alt kültür teorilerinde toplumsal normların dışına çıkma ve illegal yollarla para kazanma, statü göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zaten büyüdüğümüz mahalle belliydi gördüğümüz şeyler belliydi. Lan dedik ki madem herkes bizi ezmeye kalkıyo biz niye ezmeyelim. Ben niye ezmiyom abi dedim. Hep bizi eziyolar. Ondan sonra bi başladık bir derken iki iki derken üç. Öyle öyle ben bi baktım koskoca mahallede ben istediğimi yapabiliyom. Herkes... saygı duymaya başladı. Bi şeyleri yapmaya başlıyon, bi şeylere ulaşmaya başlıyon. Para kazanman şart zaten. Hayatta kalcan. Yaşamak zorundasın. Diyon ki üç beş genç var mı var tamam e napalım. Kardeşim şunu al git sat. Bin sekiz yüze sat sekiz yüzü senin bana binini getir. Örnek veriyom bu oluyo. Çünkü sen de bunu gördün. Senin bi büyük neslin de sana bunu yaptı. Naptı oğlum para harçlık istiyon mu? Ha istiyom abi al şunu götür şu fiyata ver gerisi de senin cebine harçlık olsun. Tamamen ortamdan kaynaklanıyo yani (E-5).

Gençler arasında da suç, sosyal bir mekân olarak mahallede statü edinimi için araçsallaştırılmıştır. Gençlerin yaşadıkları mahallelerdeki alt kültürün değerlerinden biri de “güçlü olma”, sözünü hangi yolla olursa olsun geçirme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. İtibar elde etme yolu olarak şiddet uygulayıcı olma görülmektedir. Yaralamada ve kavgada kazanan taraf olduğunda statü göstergesi olmaktadır. Gençlerin bakış açısından “isteyerek işlenen suçlar”, sosyal kimlik inşa sürecinde tatmin sağlayarak mekân üzerinden aidiyet duygusunu geliştirmektedir.

Tatmin olmaya başlıyo bi yerden sonra. Niye? Çünkü herkes ona saygı duyuyo herkes ona muhtaç kalıyo. Düşün madde bağımlısıysın di mi sana ne lazım, madde. Kime muhtaçsın, torbacıya. Gene paradoks, aynı. İnsanların ona muhtaç kalması onun hoşuna gidiyo. Kendi egosunu besliyo, kendi egosunu tatmin ediyö. Yarın bi gün de bu başkası için böyle oluyo, başkası için, başkası için derken bu kesimdeki çocuklar yani bi şeylere aslında muhtaç kalıyo. En basit örneği bu. Çoğu para için yapıyo. Çoğu da geçmişindeki o ezikliğini, o küçük düşürüldüğü zamanları unutmak için yapıyo. Kendini tatmin etmek için (E-2).

Gençlerin suç işleme sürecinde, mekâna olan aidiyet duyguları suç davranışını beraberinde getirmektedir. Mahalle kültürü, suç işleyen gençlerin benlik pratikleri ile iç içe geçmiştir. Kişisel tatmin alt kültürdeki saygı göstergesi olan suç davranışını sürdürmek ile ilgilidir. Suç davranışında alınan yol, statü sağlamakta ve bu şekilde başkalarının bakışındaki değer, kendine verilen değer ile özdeşleşmektedir. Gündelik hayat, kişinin başkalarının gözünde olmak istediği haliyle, başkalarının kendine bakışını denetleyen bir oyun sahnesine dönüşmektedir (Goffman, 2014: 21).

II.A.9. Mahalledeki Genç Suçluluğunda Ailenin Rolü

Yani mesela şöyle düşün. O çiftlik caddesi var ya ben o çiftlik caddesinin en büyük kavgasını çıkarttım. Altmış kişi birbirine girdi. Bana kimse çıkıp da sen niye kavga çıkardın demedi mesela. Karşısına alıp babam bana demedi ki oğlum bak bu doğru bi şey değil demedi karakoldan aldı beni adam. Yani. Niye kavga ettin iyi ... ne ... yiyosan ye dedi. Yani şu oldu senin oğlum söyle bi şey yaşamış.

Ekipler derste sınıftan beni alıyo. Karakola gidiyoz. Velim aranıyo çocuksun da aranacak on sekiz yaşının altındasın. Polis velini arıyo noldu bu bu kavga çıktı. Oğlunu okuldan polis almış e sen eve gittiğinde en temizinden bi dövmen lazım dayak atman lazım. Örnek veriyorum. Şunu bile demedi oğlum bak kavga etmişsin tamam haklısın ama çözüm bu değil. Bana diyo ki niye kavga ettin şu şu sebepten. ... ettiysen ettin napayım (E-3).

Ailelerin de bilinçsizliği var. Çocuğun spora yatkınlığı olduğunu yemeğe yatkınlığı olduğunu görüp kendini geliştirebileceği kursa, herhangi bir sertifikaya almaya herhangi bi yönlendirme yapmıyolar. Çünkü bilinçsizler. Onun farkında bile değiller. O potansiyeli görmüyolar. Üstlerine düşmüyolar. Çoğu ailesinden gizliyo. İfade edemiyolar ki çocuklar kendilerini niye korkuyolar gelecek olan tepkiden. Belki ailelere kendilerini ifade etseler bi yönlendirme alırlar yanlış olduğunu öğrenirler. Ama korkudan ya da ailelerinin çocukluktan itibaren onların sözlerine itibar etmemesinden onların kendilerini açıklamasına izin vermemesinden kaynaklı yetişkin oldukları zaman da yanındaki birine veya ailedesine birine bu durumu açıklama gereksinimi duymuyolar ya da rahat rahat açıklayamıyolar (K-3).

Gençlerin suç ile çocukluk döneminde tanıştıkları görülmektedir. Gençlerin aile dedikleri kişiler, biyolojik ailelerinin ötesinde yetiştikleri mahallede tanıştıkları ve duygusal bağ geliştirdikleri kültürel çevrelerinden kişilerdir. Ailelerin çocuklar üzerindeki denetim eksikliği, çocukların ailelerinden gizli ya da ailelerin sonradan haberi olduğu suçlar işlemelerine yol açmaktadır. Uyuşturucu satıcısı olan gençlerden biri şöyle demektedir:

Annem benim sigara içtiğimi bile bilmiyodu. Ama sigara içtiğimi anladığı zaman da yok sigara içersen kolunu keserim bacağımı keserim. Boğazını keserim duvara kan fişkirir gibi yorumlarda bulunan bi kadın. Ben bu kadına çıkıp da yok uyuşturucu kullanıyorum anne uyuşturucu satıyorum falan bazı tepkilerinden sonra bi şeyleri açıklamak zorlaşıyo (E-3).

Katılımcıların görüşlerinden ailelerin çocuklarını duygusal ihmaline rastlanmıştır. Çocuklar büyüyüp genç olduğunda işledikleri suçlardan haberdar olmadıkları, haberdar olduklarında herhangi bir girişimde bulunmadıkları görülmektedir.

SONUÇ

Bu araştırma, bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık, kasten yaralama, hırsızlık, uyuşturucu kullanımı, bulundurma veya satışı, kavga suçlarını işleyen beş kadın ve beş erkek genç ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilerek yapılan bir durum çalışmasıdır. Samsun ili, İlkadım ilçesindeki Unkaparı, Hastanebaşı, Selahiye, Kadifekale, Kökçüoğlu mahallelerindeki 18-25 yaş arasındaki suça bulaşmış gençlerin sosyo-kültürel çevrelerini; ailelerinin ekonomik durumlarının suç işleme davranışları üzerindeki etkisini; okul ve arkadaş çevresinin rolünü, sosyal bir mekân olan mahallenin etkisini saptamak amacıyla saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Suç

olgusunun gençlerdeki mevcut durumunu anlamak, gençlerin suça atfettiği anlamları keşfetmek ve gençlerin suç olgusunu toplumsal olarak nasıl inşa ettiklerini anlamak amaçlanmıştır. Gençlerin suç işleme davranışlarında mahallenin etkisi ön plana çıkmaktadır. Sosyal bir mekân olan mahallenin ürettiği alt kültür gençlerin suç işlemesindeki temel faktördür. Gençlik sosyolojisi ve suç sosyolojisinin kesiştiği noktadan genç suçluluğuna baktığımızda gençlerin yetiştiği sosyal çevrenin suç davranışı üzerindeki etkisi karşımıza çıkmaktadır. Miller’ın alt sınıf kültürü ve suça yönelik değerler teorisi, düşük sosyoekonomik düzeye sahip kimselerin kendilerine ait özel kültürleri, ilgi odakları ya da değerlerinin alt sınıf erkek çocukların suça yönelik davranışlarda bulunma olasılığını arttırdığı inancıdır. Suç, alt sınıf gençlere onlara dayatılan kurallara karşı kişisel bir bağımsızlık gösterme imkânı ve aynı zamanda minimum çaba ile zengin olma ve kişisel statü kazanma ümidi sağlar (Bartollas & Schmalleger, 2017: 79-101). Bu çalışmada elde edilen bulgularda da gençler arasında “kolay yoldan para kazanma” ve “isteyerek işlenen suçlar” olarak statü kazanımına rastlanmıştır. Mahallede sosyalleşen gençler işledikleri suçlarla çocuk yaşta tanışmıştır. Çocukluk döneminde işledikleri suçların, gençlik döneminde süreklilik sergilediği görülmektedir. Mahalleyle duygusal bir bağ kuran gençler, ailelerinden daha çok mahalledeki arkadaşlarıyla vakit geçirip mahalledeki suç çevresiyle bağ kurmaktadır. Gençlerin bakış açısından, ailelerin çocukları ihmalinden kaynaklı olarak ilerleyen süreçte çocuk, suç işleyen bir yetişkine dönüşmektedir. Ailenin ekonomik durumunun kötü ve gelir düzeyinin düşük olması, çocuğu duygusal olarak ihmal etmesi, ilk olarak çocukluk döneminde tanışılan ve gençlik döneminde de devam eden suçları sürdürmeye yol açmaktadır. Ailelerin ekonomik yetersizliklerinden dolayı çocuklarından “eve para getirmelerini” talep etmeleri, gençlerin eğitim aracılığıyla meslek edinip meşru yollarla ekonomik kazanç elde etmeleri yerine “kolay yoldan para kazanma” biçimi olarak suç işlemeye yönelmelerine sebep olabilmektedir.

Gençlerde uyuşturucu ile ilgili suçlarla tanışmadan, aracılığa ve satıcılığa giden süreç, gençler arasında uyuşturucu için kurgulanan kavram setleri elde edilen araştırma bulgularındandır. Çocukların uyuşturucu kullanımında ise alt kültürlerde ailelerin çocuklar üzerindeki denetim eksikliği öncelikli bir sorundur. Uyuşturucunun kullanıldığı ortamlarda sosyalleşen gençler, uyuşturucu satıcısı gençlerin alt kültürüyle tanışmaktadır. Bu sebeple mahalle gençlerin uyuşturucu satışında önemli bir faktördür. Eğlence kültürü de mahallelerde uyuşturucu kullanımı ile bağdaştırıldığından gençler eğlenme yoluyla girdikleri uyuşturucu kullanımını, aracılığa ve satıcılığa taşımaktadır. Alt kültürdeki eğlence anlayışı suç alt kültürüne aidiyetin yolunu açmaktadır.

Gençlerin aile dedikleri kişiler, biyolojik ailelerinin ötesinde yetiştikleri mahallede tanıştıkları ve duygusal bağ geliştirdikleri kültürel çevrelerinden kişilerdir. Ailelerinin yerine getiremediği duygusal ihtiyaçları karşılayan

mahalle, ikame işlevindedir. Devletin Sosyal politika uygulamaları bu süreçte büyük önem kazanmaktadır. Özellikle sosyal hizmet alanındaki çalışmacılar, suç alt kültürünün yaygın olduğu mahallelerde geliştirecekleri projelerle çocukların boş zaman aktivitelerini çeşitlendirerek ilgi alanlarını geliştirecek imkânın sunulmasına katkıda bulunabilirler. Mahalledeki sosyalleşme alanları (eğitim, spor, vs.) çoğaldıkça çocuklukta tanışılan suçun, gençlik dönemine aktarımı engellenebilir.

Mahallelere açılacak spor tesisleri, kurslar, aktivite alanları ile mekânın suç ile özdeşleşmesi kırılarak çocukların suç ile tanışmadan önce kendi ilgi alanlarını keşfedecekleri bir mahalle ortamı oluşturulabilir. Bu sebeple Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığının iş birliğine dayalı olarak belirli alanlarda çalışmaların geliştirilmesine, yerel yönetimlerin (Belediyelerin vb.) mevcut sosyal destek politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgün, R. (Ed.) (2020). *Adli Sosyal Hizmet Teoriden Pratiğe*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Arıkan, H. (2020). Türkiye'de Çevresel Etmenler, Yoksulluk ve Çocuk Suçluluğu Haritalama. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (1), 53-73.
- Bağış, R. (2022). Mekânın Suça Yansıması: Kentsel Mekân ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24 (3), 1181-1202.
- Bartollas, C., ve Schmallegger, F. (2017). *Çocuk Suçluluğu*. Didem Yücel ve Buraj Gönültaş (çev.), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Becker, H. S. (2017). *Hariciler (Outsiders)*. Şerife Geniş ve Levent Ünsaldı (çev.), Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Bingöl, İ. (2022). Sosyolojik Suç Teorilerine Kuramsal Bir Yaklaşım: Sosyal Süreç Teorileri. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24, 640-652.
- Collins, R. (2015). *Sosyolojide Dört Ana Gelenek*. Ümit Tatlıcan (çev.), İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir (çev.), Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Çoban, S. (2014). Bazı Sosyal Etkenlerin Çocuk Suçluluğu ile İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 31 (2), 77-95.
- Durak, E. Ş. ve Durak, M. (drl.) (2022). *Adli Psikoloji*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Durkheim, E. (2014). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. Özcan Doğan (çev.), Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Glesne, C. (2015). *Nitel Araştırmaya Giriş*. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu (çev.), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Goffman, E. (2014). *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*. Barış Cezar (çev.), İstanbul: Metis Yayınları.
- Goffman, E. (2019). *Etkileşim Ritüelleri Yüz Yüze Davranış Üzerine Denemeler*. Adem Bölükbaşı (çev.), Ankara: Heretik Yayınları.
- Gökpınar, M. (2007). Sosyal ve Kriminal Boyutlarıyla Çocuk Suçluluğu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 20(72), 206-233.
- Günşen İçli, T. (1993). *Türkiye'de Suçlular Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını-Sayı:71.
- Günşen İçli, T. (2009). *Çocuk Suç ve Sokak Sokakta Yaşayan Suç İşleyen ve Suça Maruz Kalan Çocuklar*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Ek:
Genç Görüşme Formu

GENÇLERİN KİMLİK İNŞASI
18 – 25 YAŞ GENÇ GÖRÜŞME FORMU (GGF)

Yaş:

Doğum Yeri:

Cinsiyet: (K) (E)

Eğitim Durumu:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Suç hakkındaki düşünceleriniz nedir?
Size göre suçla tanıştığınız ilk olaydan bahseder misiniz?
  - Uyuşturucu ile nasıl tanıştınız?
  - Uyuşturucu satışına nasıl başladınız?
2. Ailenizden bahseder misiniz?
Ailenizin ekonomik durumu nasıldır?
Ailenizin size yönelik davranışları nasıl?
3. Okul süreciniz nasıl?
Eğitim yaşantınızı nasıl değerlendirirsiniz?
4. Arkadaş çevreniz hakkında bilgi verebilir misiniz?
Arkadaş çevrenizin suça eğilimi nasıl?
5. Çocukluğunuzu geçirdiğiniz mahalleyi anlatır mısınız?
Mahalleniz hakkında ne düşünüyorsunuz?